

Sedlák, Jiří

Význam brněnské sociologické školy (BSŠ) pro rozvoj sociálněvědního poznání

*Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. G, Řada
sociálněvědná. 1992-1993, vol. 41-42, iss. G35, pp. [91]-99*

ISBN 80-210-0925-X

ISSN 0231-5122

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/111551>

Access Date: 04. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JIŘÍ SEDLÁK

VÝZNAM BRNĚNSKÉ SOCIOLOGICKÉ ŠKOLY (BSŠ) PRO ROZVOJ SOCIÁLNĚVĚDNÍHO POZNÁNÍ

Co se rozumí pojmem škola a co byla BSŠ ?

Pojem škola, rozumí se vědecká škola, se dá vystihnout dvěma znaky: 1. vůdčí osobnost – hlava a žáci vědecké školy; 2. obecné teoretické a metodologické východisko vůdčí osobnosti, které přejímají její žáci, takže se stává společným znakem školy. Nestačí tedy jen znak první (vůdčí osobnost a žáci), což je znak jen vnější, ale – u žáků – být takovými žáky, kteří si osvojují teorii a metodologii svého učitele a na jejich základě pracují (znak vnitřní a podstatný).

Někdy se k těmto dvěma znakům přidává znak třetí, tj. vliv – dopad – význam vědecké školy v příslušném oboru a ve vědě vůbec, jakož i ve společnosti. To však je, podle mne, znak jen možný, ale ne nutný. Nutný je znak druhý – sjednocující teorie a metodologie členů školy.

Co tedy byla BSŠ? Bylo to uskupení sociologů na čele s prof. PhDr. Inocencem Arnoštem Bláhou (1879–1960), který byl prezidentem Masarykem, svým učitelem na Karlově univerzitě, jmenován 31.12.1921 mimořádným a 22.12.1924 řádným profesorem sociologie na Masarykově univerzitě v Brně. Od roku 1922 se Bláha tedy stal i vedoucím – ředitelem sociologického semináře FF MU. (A téhož roku i prvním předsedou tehdy se ustavivší brněnské pobočky Jednoty filosofické.) V lednu 1925 byl Bláha při příležitosti založení Masarykovy sociologické společnosti zvolen jejím místopředsedou. V roce 1930 založil jako orgán Masarykovy sociologické společnosti Sociologickou revui (SR: 1930–1940, 1946–1949), kterou redigoval spolu se sociologem prof. Dr. Emanuelem Chalupným a s filosofem doc. (později prof.) PhDr. Josefem Ludvíkem Fischerem (který se v r. 1926 habilitoval u prof. Bláhy na sociologii). Proto se někdy uvádí jako jádro BSŠ všichni tři – Bláha, Chalupný a Fischer, i když postavy Chalupného a Fischera jsou zde diskutabilní. Proč? Protože zatímco Bláha má průkazně řadu žáků, Chalupného systém sociologie důsledně využíval jen(?)

Jaroslav Šíma, přešlý do Prahy. A pokud jde o Fischera, tak ten, zpola žertem, zpola vážně říkával, že „na své žáky teprve čeká“. Lze tedy souhlasit s tím, jestliže se jako synonymum pojmu BŠŠ užívá někdy pojem „Bláhova sociologická škola“

Podle prvního znaku (vůdčí osobnost a žáci) do BŠŠ patří tyto vrstvy. (Výraz a rozřídění je od doc. M. Hájka.):

- Základní vrstva: I. A. Bláha a do určité míry E. Chalupný a J. L. Fischer.
- Vrstva bezprostředně návazná: T. Čep, A. Obrdlík, B. Zwicker, J. Hanáček, V. Slaminka, J. Obrdlíková, M. Hájek.
- Starší přechodová vrstva, orientující se na marxismus: L. Svoboda, B. Václavek, O. Šimáček, O. Blažek.
- Mladší generační vrstva, obdobně a už dobově orientovaná: J. Solař, J. Macků, M. Ovesný, D. Slávik, V. Kadlec, M. Chýlková-Kubičková, H. Steiner, P. Osecký, Z. Brodská, M. Köttner, M. Gregor, M. Papírník, K. Hradecký, O. Štěpánková, M. Vítek, K. Švehla, B. Ulrich, J. Nejezchleb, J. Šrůtka, E. Weinberger, Z. Hájek, aj., jakož i Z. Strmiska a M. Petrušek, kteřížto přešli do Prahy.
- Vrstva nejmladší, odchovaná ještě Bláhou (mohl působit do roku 1949/50, do svého odstavení ministrem Z. Nejedlým, zemřel pak, umlčen na deset let, v roce 1960) a působící otevřeně, po obnově katedry sociologie, za vedení doc. J. Solaře, od poloviny let šedesátých: Erben, Florek, Šimurdová, Pospíšil, Cahová, aj.
- Zvláštní variantu této nejmladší vrstvy BŠŠ tvoří ti, kteří po násilné likvidaci sociologie po „vítězném Únoru“, odcházejí počátkem let padesátých do oborů jiných: K. Berka do logiky, K. Čulík do matematické teorie, P. Hauser do bohemistiky, E. Šimková do psychologie, E. Koukal do pedagogiky v Olomouci, atd.

Tento výčet, ač neúplný (a možná někde, v zařazení sociologů do určité vrstvy i chybný) svědčí o početnosti Bláhovy školy. Samozřejmě, že by bylo třeba posoudit vědecký (a pedagogický, případně i jiný) přínos každého z nich. Avšak to už přesahuje možnosti tohoto příspěvku. To je záležitost série prací.

Důležitější je ovšem druhý znak vědecké školy – její teorie a metodologie.

- 1) Velmi zjednodušeně by šlo říci, že teorii BŠŠ byla sociologie jako věda o společenských jevech *sui generis* (v durkheimovském duchu) a metodologii a především empirické zkoumání sociální skutečnosti podle zásad Durkheimovy metody studia sociálních jevů – s jedinou Bláhovou výjimkou – s tzv. sociální introspekcí.
- 2) Šířeji jde o otázku, jakou sociologii Bláha konkrétně zastával. Podle L. Nového je Bláha reprezentantem sociologie strukturálně funkcionalistické, tzv. federativního funkcionalismu, vycházejícího filosoficky z „kritického realismu“ Masarykova. Odborně, tedy sociologicky, začal Bláha rovněž u Masaryka, ale později, při svých dvou studijních pobytech v Paříži (zimní semestr 1902/3 a celoročně 1908/9) těžil z E. Durkheima a z durkheimovce L. Lévy-Bruhla. Reflektuje zároveň významnou změnu ve vnitřním vývoji západní sociologie, tj.

přechod od koncepcí pozitivistických zakladatelů sociologie (Comte, Mill, Spencer), značně ještě poznamenaných dějinně filosofickým způsobem uvažování, k analytickému sociologickému objektivismu E. Durkheima. Označíme-li Masarykovu psychologizující (subjektivistickou) sociologii za tezi a Durkheimovu „zpřirodňující“ (objektivistickou) sociologii za antitezi, pak Bláhova sociologie je syntézou obou, ne však ve smyslu mechanického skladu, ale syntézou, přebírající z obou to kladné a překonávající u obou to záporné v nové koncepci sociologie. O jednom z uzlových bodů postupného zrání Bláhovy sociologie se lze dočíst např. v jeho stati *Kritický realism v sociologii* (Česká mysl z r. 1913).

Bláha společnost chápe jako svébytnou nadsubjektivní a intersubjektivní realitu, jako systém systémů („řád řádů“) – hospodářských, politických, kulturních, skupinových, jež zahrnují jednání, instituce i formy vědomí, vyjadřují určité společenské potřeby člověka a jejíž zákonitosti nelze odvozovat z potřeb a rysů člověka jako individua. Sociologie představuje proto podle Bláhova názoru samostatnou vědu, kterou nelze simplicisticky redukovat na hlediska jiných věd zabývajících se jednotlivými aspekty společenskolidské skutečnosti (biologie, psychologie, ekonomie).

Na rozdíl od Masaryka (pokračuje masarykolog L. Nový), který přece jen spíše vycházel z individuální psychologie (z postupu od harmonizace člověka k harmonizaci společenských vztahů), přesouvá Bláha těžiště své pozornosti k rozborům souvstažnosti plurality sociálních funkcí. Místo Masarykovy dějinně filosofické politické koncepce, doplněné etickým náboženstvím, klade konkrétní sociologické poznání a laickou morálku. Masaryk problémy spíše otevírá (v aforistických antinomiích věda – mýtus, vražda – sebevražda, reformace – revoluce, demokracie – teokracie), zatímco Bláha problémy společnosti sociologizuje, tematizuje a systematizuje.

Bláhovy názory se ovšem po roce 1918 dále rozvíjejí. Po stránce teoretické dotváří Bláha své pojetí společnosti do podoby „federativního funkcionalismu“ (poprvé jej takto formuluje v r. 1927). Ten, na rozdíl od „hierarchického“, konfliktologického pojetí „skladebné“ filosofie a „skladebné“ společnosti u J. L. Fischera, chápe společnost jako interakci plurality sociálních činností a funkcí, jež odpovídají společenským potřebám a zájmům vzájemně natolik propojeným, že z nich nelze obecně vyčleňovat určující komponent, protože podléhají determinismu strukturálnímu. Určitou cestou k dynamičtějšímu pojetí struktur se Bláhovi stává pojem „sociální situace“. Teprve v konkrétní sociální situaci může některý komponent vyvstat jako přechodně dominantní.

Bláha je průkopníkem strukturalismu v naší sociologii už od začátku let dvacátých, zatímco v ostatních vědách se objevuje později – v biologii 1928 Bělehrádek, v psychologii 1928 Kratina a Rostohar, v estetice 1928 Mukařovský a ve filosofii 1930 J. L. Fischer.

3) Po uvedených dvou pokusech o vystižení Bláhovy teorie a metodologie uvedu, s využitím pojednání J. Macků, názor třetí. Opírá se o myšlenku polského sociologa Ossowského, která zní: „Příslušnost vědců ke škole nerozhodují prostorová kritéria, nýbrž stanovisko vůči problémům a úkolům dané vědy, vědomě stavěné do protikladů ke stanoviskům jiných škol.“ Půjde zde tedy o srovnání dvou soupeřících škol – pražské (v čele s prof. Josefem Králem) a brněnské (v čele s prof. I. A. Bláhou).

J. Král v knize Čs. filosofie (1937) charakterizuje svou skupinu takto: „Na zcela objektivním, empirickém stanovisku v sociologii, jež v teoretické sociologii odmítá hodnocení a aplikaci poznatků a s níž spojuje důkaz na exaktní metody výzkumné, zejména statistické, stojí mladí sociologové ... seskupení kolem revue Sociální problémy (od roku 1931).“

Oproti tomu píše Bláha: „A konečně vedle úkolu výzkumného, metodologického, abstraktně systematizačního naskytá se i úkol praktický. To znamená, aby dosaženého vědeckého poznání v oblasti sociálního dění použito bylo i k cílům praktickým, zdokonalovacím, reformním. V té příčině se i novější česká sociologie názorově poněkud rozcházela. Další sociologové ze školy pražské stojí na stanovisku, že sociolog má prostě jen konstatovat, zjišťovat, vysvětlovat a že se má uvarovat soudů hodnotících. (Po událostech březnových v r. 1939 se i mezi nimi někteří od této základní směrnice odchyli: viz např. spis D. J. Mertla aj. Současné Německo.) Naproti tomu sociologové ze školy brněnské, vycházejíce od téže zásady, že úkolem sociologovým je především konstatovat, zjišťovat a vysvětlovat a že ve vědě teoretické nesmí být míšena hlediska zjišťující a hlediska hodnotící, přece jen připouštěli, že sociolog právě proto, že on vidí lépe, hlouběji a přesněji do procesů sociálního dění a že v důsledcích tohoto může spolehlivěji vyvozovat vztahnost mezi tím, co je, a tím, co býti má, je především oprávněn, z toho hlavního důvodu, aby se čelilo zmatkům spekulativně, citově a fantasticky podložených hodnotících soudů o sociálním dění, formulovat, když vykonal svou práci výzkumnou a zjišťující, pro potřebu praktiků příslušné vědecky podložené hodnotící soudy o sociálním dění.“ (SR 1939, sv. 2–4, s. 145–146).

Důležitá je zde ještě Bláhova myšlenka o ideálu celistvosti a ideálu životnosti společnosti: Je povinností sociologa, který se dobírá svým kritickým pohledem až k celistvostním vazbám všech společenských částečností, aby usměrňoval partikularistické, zmatené a roztržštěné hodnocení společnosti ve smyslu určitého ideálu celistvostního. „Jaký je ten ideál celistvostní? Jistě není absolutní. Není takových. Ale je jím ideál praktickému sociologovi vlastní, totiž ideál životnosti společnosti.“ (SR 1937, sv. 1–2, s. 112).

Vyzrálou a definitivní koncepci Bláhovy teorie a metodologie, která by vystihovala druhý znak BSŠ, bychom našli v posledním Bláhově díle – v učebnici sociologie, která vyšla osm let po jeho smrti – v r. 1968 (Praha, Academia. 433 s.).

Přibližný přehled produkce BSŠ jako jeden z dokladů významu BSŠ

Proč přehled jen přibližný? Protože není v mých silách zjistit např. jen publikace všech členů BSŠ. A jak chápat pojem produkce? Buď zúženě – jen jako produkce literární, anebo šířeji, jak by to bylo správné, tj. organizování a provádění empirických výzkumů; dále vědecké publikace – mj. jednak jako určitá příprava na výzkumy, jednak jako zpracování jejich výsledků; dále pedagogická činnost na vysokých školách i mimo ně; dále činnost organizační (Bláha např. založil Vysokou školu sociální v Brně v r. 1947); dále činnost redakční (Bláhova a spol. Sociologická revue, aj.); dále činnost reprezentační, reprezentující vlastní pracoviště mimo ně (Bláha byl např. dopisujícím členem Sociálního ústavu ČSR, předseda sociologické sekce při České akademii zemědělské v Brně, člen Národní rady badatelské v Praze, člen Institut International de Sociologie, National Social Science Society Pi Gamma Mu, American Academy of Political and Social Science (Philadelphia), aj.); konečně jde i o činnost mimosociologickou, v níž však v pozadí stála sociologie (např. Bláha jako politolog a politik).

V následujícím však půjde o zúžení jen na chronologický přehled vybraných Bláhových publikací, k nimž přiřadím i práce jiných členů BSŠ a příslušné výzkumy (v dalších letech).

1907 Začátek Bláhova nástupu k empirické sociologii lze spatřovat v jeho projektu sociologického průzkumu horáckého dítěte pomocí dvanáctibodového dotazníku. (Viz článek Horácké dítě, Ozvěny z Novoměstska, 5, 1907, č.14).

1908 Bláha (dále jen B.): Duše malého města. Doktorská disertace z r. 1908, která byla publikována jako seriál K psychologii malého města v Lidových novinách 1913–1914. Ukázka z ní Individuum a společnost v České mysli, 1908, s.437–445.

1913 B.: Kritický realism v sociologii. ČM, 1913, č.1–2. K tomu se dá mj. přiřadit: B.: Předmět sociologie, ČM, 1919, s.82. B.: Sociologický objektivismus. SR, 1932, s.300–303. B.: Jak se dívat sociologicky na život. Brno 1947. 39 s. B.: Na obranu sociologie. (Je sociologie „buržoasní“ věda?) SR, 1948, s.148–152. J. L. Fischer: Krize demokracie, díl I. Brno 1933. Týž: Několik poznámek k metodě sociologie. Ve: BSŠ. Brno 1966, s.48–58. Týž: Uvedení do vědy. Praha 1963/4. B. Zwicker: Soustava a metoda. SR 1939, sv.1. Aj. (A. Obrdlík, J. Macků, J. Obrdlíková).

1914 B.: Město. Studie sociologická. Praha 1914. 215 s. Habilitační spis. B.: Sociologický výzkum města Brna. SR, 1946, č.4, s.79. B.: Město. Výzkumný plán. SR, 1949, s.33–41. Komplexní výzkum Brna 1947.

1919 B.: T. G. Masaryk. Od osvobození mravního k osvobození politickému. Nové Město na Mor. 1919. 32 s. B.: Politika a morálka. Parlament, 1921, s.3–6. B.: Sociologie a etika. Nové Atheneum, 1921, s.155–169. B.: K psychologii doby. Kniha studií. Praha 1922. 148 s. B.: Sociologie, politika a etika. Parlament, 1922/3, s.121–125. B.: K trestu smrti. Ve: O trestu smrti. Anketa. Uspoř.

E. Chalupný a O. Kypr. Praha 1923, s.24–30. B.: Zásady pokrokové politiky. Brno 1926. 91 s. Atd. B.: Mravnost a politika. Ve: Ethika jako věda... Brno 1991, s.58–66. Atd. Publ. též B. Zwickera a A. Obrdlíka. B.: Problém války a míru. SR, 1935, s.144–149 a 159–164.

1924 B.: Sociální činitel ve vědeckém řízení práce. Ve: První mezinárodní kongres pro vědecké řízení práce... Praha 1924, s.5–10. B.: Demokratisace a moralisace průmyslu. Bytová kultura, 1924/5, č.6–8, s.90–92. B.: Morálka povolání. Ve: Příčiny nespokojenosti. Morálka povolání. Brno 1933, s.23–36. B. Zwicker: Sociologie práce. Týž: K sociologii nezaměstnanosti. A. Obrdlík: Volba povolání a veřejné blaho. Bláha, Aleš (syn) něco o novém mzdovém hodnocení práce v plzeňské Škodovce. Výzkum nezaměstnanosti.

1925 B.: Sociologie sedláka a dělníka. Praha 1925. 194 s. 2.vyd. 1937. B.: Výzkumný ústav dělnický. Pokrokový obzor, 1930, č.49, s.1–2. Též v SR, 1931, s.165–175 a 310–316. J. L. Fischer: Hypotéza vývoje pracovního profilu odborníka dělníka a středního odborného pracovníka v odvětví strojírenství. Praha 1964. Týž: Struktura pracujících ve strojírenství. Praha 1965. M. Hájek: Informativní příručka k sociologickému průzkumu pracovních i mimopracovních podmínek života horníků v dolech OKR. Ostrava 1964. Týž: Závěrečná zpráva o komplexním sociologickém výzkumu práce a života horníků v oblasti SOKD. Ostrava 1966. J. Hamáček: Výzkum dělnického prostředí. T. Čep šetřil životní spotřebu zemědělské rodiny, aj. Práce i B. Zwickera. Výzkumy: M. Hájek: Neslovice v rozpětí generačním 1904–1934. Velká nad Veličkou. Severomoravské pohraničí. Vsacko. Moravské Kopanice.

1927 B.: Sociologie dětství. Praha – Brno 1927. 2.vyd. 1930. 3.opr. a dopl. vyd. 1946. 4.vyd. 1948. B.: Mravnost dítěte a společenské prostředí. Ve: Nová mateřská škola... Praha 1929, s.19–29. B.: Problémy a úkoly sociologie dětství. Ve: Mateřská škola... Praha 1958, s.257–268. Výzkumy mravně vadné mládeže v Brně, Boskovicích a Uherském Hradišti. (J. Obrdlíková, M. Hájek, A. Němcová–Hořavová, L. Kolaříková, K. Klika, F. Slavík, aj.).

1928/9 B.: Jednotná škola s hlediska sociologického. Český učitel, 1928/9, č.34–35, s.561–564. O laický základ mravní výchovy. Kritické poznámky k Rádlově brožuře Revise pokrokových ideálů v národní škole. Brno 1929. 29 s. B.: Vědecké a filosofické základy laické výchovy. Školské reformy, 1935/6, s.94–100. B.: Universita a Brno. Index, 1938, s.6. B.: Smysl a cíl národní výchovy. Komenský, 1939/40, s.1–5. B.: Křesťanský duch do škol? Moravskoslezský učitel, 1939, s.93–95. B.: Vědecká morálka a mravní výchova. Praha 1940. 204 s. J. Obrdlíková: Pedagogická sociologie. Brno 1947. Pedagogický výzkum dr. L. Bočka ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým v Brně.

1933 B.: Dnešní krise rodinného života. Brno 1933. 118 s. Další vyd. 1941 a 1947. B.: Výchova k rodičovství. Brno 1947. 22 s.

1937 B.: Sociologie inteligence. Praha 1937. 398 s. B.: Kultura a politika. Brno 1946. Bratislava 1947. B.: Úkol vědy a umění v životě. Praha 1946. 14 s.

Ke kultuře a inteligenci psali též E. Chalupný, B. Václavek, J. Macků, K. Krejčí, aj.

Z uvedeného, byť neúplného přehledu neúplné produkce (jen literární a jen výzkumnické) hlavně Bláhy a z části i ostatních členů BSŠ, vyplynulo, jak význačná tato produkce byla – jak co do množství publikací a výzkumů, tak co do jejich pestrosti. Přehled jsem pojal a podal chronologicky, počínaje rokem 1907, kdy se u Bláhy (projektem výzkumu horáckého dítěte) poprvé projevil zájem realizovat empirickou sociologii. Chronologie umožnila vytvořit si představu, která sociologická témata Bláha postupně pokrýval.

Domnívám se a doporučoval bych, aby se nějaká zkušená bibliografka z univerzitní nebo z pedagogické knihovny v Brně podujala úkolu zpracovat ne už chronologickou, ale systematickou bibliografii knih, sborníkových statí, článků z periodik, zpráv apod. (hlavně ze SR, ale nejen z ní) I. A. Bláhy a jeho druhů a žáků z BSŠ. Tento systém by ovšem pro ni – a ve spolupráci s ní měl vypracovat někdo z katedry sociologie. Hrubým východiskem by mohl být systém, obsažený v Bláhově učebnici z r. 1968 – Sociologie, který by ovšem musel být podrobně rozpracován na základě konfrontace se systémy světových sociologických bibliografií, excerptce ze SR aj. a tří bibliografií, k nimž hned přejdu.

Jde o tři bibliografie: 1) Bibliografie Bláhova díla, sestavená jeho manželkou Eliškou a uveřejněná ve sborníku Pocta In. A. Bláhovi k šedesátinám. (Redig. A. Obrdlík, SR, 1939, s.118–133.) 2) Na to navazující bibliografie Bláhova díla sestavená dr. M. Vítkem a uveřejněná ve Sborníku prací FF brněnské university. Roč. 19–1970. Ř. sociálněvědná G 14, s.11–14. A konečně 3) personální bibliografie I. A. B. (tj. publikací nejen od něho, ale také – na rozdíl od E. Bláhové a dr. M. Vítky – i o něm), sestavená doc. J. Sedlákem, s časovým rozsahem 1899 až 1991, obsahující 404 položek, a obsažená v jeho habilitačním spisu Inocenc Arnošt Bláha jako etik (Brno 1991, s.257–276). Jedním z jejích kladů je, že rozepisuje i všechny bláhovské sborníky (K psychologii doby a oba sborníky jubilejní – jak zmíněnou Poctu..., tak i Bočkův sborník Živá slova I. Arnošta Bláhy. (Rovněž) Sborník k jeho šedesátinám). Oba sborníky sestavili oba Bláhovi zeti.

Jsou důvody hlásit se k BSŠ a pokračovat v ní i dnes ?

Každá věda se vyvíjí – i sociologie. Je tedy na místě otázka, zda BSŠ, existující činně celé půlstoletí, nepadá již minulosti. Domnívám se, že ne, a to z těchto důvodů:

- 1) I dnešní katedra, za vedení prof. PhDr. Ivo Možného, CSc., se může v teorii hlásit ke strukturálně funkcionalistickému pojetí (s těžištěm na pojmu sociální situace), příznačnému pro Bláhovu BSŠ.

- 2) Stejně tak metodologie, kterou BŠŠ používala k empirickým výzkumům, je v podstatě využitelná i dnes, i když v lecčems může být a musí být revidována a doplněna o metody nové (ve smyslu Hegelova pojmu *aufheben*, tj. překonat, uchovat, povýšit). Diskutabilní pozornost by si zasloužila Bláhova metoda sociální introspekce a rovněž zajímavá metoda informačního a dokumentačního průzkumu zemí třetího světa, použitá brněnskými sociology za nacistické okupace.
- 3) Lze se i dnes, a právě dnes, držet tradice BŠŠ v jejím rozdílu od PSS, tj. držet se hodnocení, ovšem na základě objektivního zjištění empirickými výzkumy, a tudíž i možnosti příslušných doporučení pro soudobou praxi přechodu k demokracii, tržnímu (snad i sociálnímu a ekologickému) hospodářství a k Evropě a ke světu. (Aby se dnešní katedra sociologie nazývala katedrou sociologie, sociální politiky a práce právem.) Zde přičiním dvě poznámky: a) Je zbytečné klást si otázku, co vlastně Bláha byl – zda sociolog či etik (či dokonce prohlašovat, že nebyl sociolog, ale etik). Ne, jeho etičnost vyplývala zcela organicky ze zvláštnosti BŠŠ, tj. z hodnocení a ze společenské angažovanosti, což teoreticky znamenalo vycházet z filosofie, axiologie a – etiky. Bláha byl tedy nutně syntézou obojího – etizujícím sociologem a sociologizujícím etikem. b) V mnohém lze na Bláhu a na BŠŠ plodně navazovat i dnes, např. na publikace týkající se sociologie politiky (*Zásady pokrokové politiky*, aj.), ekonomiky (např. na práce Bláhovy a Obrdlíkovy o sociologii povolání, Čepovy o sociologii zemědělství, Zwickerovy o sociologii práce a o sociologii nezaměstnanosti aj.), kultury (zvláště na Bláhu vrcholnou monografii *Sociologie inteligence*). Nemělo by se zapomínat, že by sociologové všech tří fakult vzdělávajících učitele (filosofické, pedagogické a přírodovědecké, zvláště však filosofické) měli zpracovávat i sociologii pedagogiky (v tom navazovat např. na J. Obrdlíkovou *Pedagogická sociologie*, Brno 1947), i když dnes v interdisciplinárním zpracovávání s psychologii, pedagogikou atd. Stejně tak vystupuje naléhavě (ze situace *Vyhasnutí citů* – název jednoho z osmi smrtelných hříchů formulovaných K. Lorencem a potřeby citové výchovy v rodině) i sociologie rodiny, k níž publikoval i Bláha (*Dnešní krise rodinného života* – 1933) a kterou zpracovává též I. Možný (*Moderní rodina* – 1990). To by si vyžadovalo rovněž přístup interdisciplinární.

Literatura použitá:

1. Brněnská sociologická škola. Sborník z veřejného zasedání uspořádaného katedrou sociologie ve dnech 15. a 16.4.1966. Uspoř. J. Obrdlíková. Odpov. red. J. Solář. Brno 1966. 124 s.
2. Macků, J.: Brněnská sociologická škola a její tradice. *Sociologický časopis*, 4, 1968, č.3, s.307–315.
3. Hájek, M.: Podíl Brněnské sociologické školy na rozvoji terénního výzkumu u nás. *Sociologický časopis*, 1968, č.3, s.408–417.

VÝZNAM BRNĚNSKÉ SOCIOLOGICKÉ ŠKOLY (BSŠ) PRO ROZVOJ
SOCIÁLNĚVĚDNÍHO POZNÁNÍ

4. Obrdlíková, J.: I. A. Bláha s federative funkcionalism. Ve: Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity. 1970. G 14, s.15–24.
5. Nový, L.: Inocenc Arnošt Bláha. Ve: Antologie z dějin českého a slovenského filosofického myšlení (od roku 1848 do roku 1948). Praha 1989, s.446–450.
6. Sedlák, J.: Inocenc Arnošt Bláha jako etik. Brno 1991. 276 s. – Habilitační spis.

